

ВІДГУК

офіційного рецензента,

доктора економічних наук, професорки

Власенко Тетяни Анатоліївни

на дисертаційну роботу **Су Жуй**

на тему: **«Формування механізму економічної поведінки підприємства»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

у галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

за спеціальністю 051 «Економіка»

1. Актуальність теми дисертаційного дослідження.

Економіка ХХІ століття характеризується високою динамічністю та складністю світових та національних економічних процесів. Глобальні й національні фактори створюють багатогранну та мінливу систему економічних взаємозв'язків, у якій організації, прагнучи досягти успіху, змушені постійно адаптувати свої ринкові стратегії та інструменти їх реалізації. Стрімке впровадження цифрових технологій у суспільство та економіку, глобальні потрясіння через пандемію COVID-19, воєнно-політична нестабільність у різних регіонах світу, що призвели до трансформації форм роботи підприємств (перехід на дистанційний та гібридний формати), а також посилення глобальних міграційних процесів, вимагають переосмислення традиційних підходів до управління суб'єктами господарювання.

Важливою особливістю зовнішнього середовища, в якому функціонують підприємства, є нестабільність і невизначеність, що зумовлена наявністю значної кількості економічних агентів у ринковому середовищі. Це створює суттєвий тиск на діяльність суб'єктів господарювання, порушує їхній нормальний і плановий режим функціонування, викликає ризик раптових втрат ресурсів. У таких умовах виникає потреба у впровадженні систем підтримки прийняття рішень, здатних ефективно діяти в умовах стохастичності та флуктуацій. Саме тому, особливої актуальності в сучасному господарському середовищі набуває розробка ефективних управлінських інструментів для регулювання економічної поведінки підприємств, включаючи механізми, технології, алгоритми та моделі.

Отже, тема дисертації Су Жуй має значну актуальність, враховуючи потребу у створенні механізму економічної поведінки підприємств і здатності адаптуватися до сучасних викликів та обмежень як у глобальній, так і в національних

економіках.

2. Зв'язок теми дисертаційної роботи з науковими планами, програмами, фундаментальними та прикладними дослідженнями.

Актуальність результатів дисертації Су Жуй підтверджується також її зв'язком з науковими дослідженнями Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця за темою «Розробка системи моніторингу економічної поведінки підприємства» (державний реєстраційний номер 0123U103133), що підтверджено відповідною довідкою.

3. Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій та їхня достовірність.

Дисертаційне дослідження «Формування механізму економічної поведінки підприємства» виконано на високому теоретичному та методичному рівні, який характеризується застосуванням широко спектру сучасних методів дослідження.

У дисертації використано наступні загальнонаукові та спеціальні методи дослідження: методи індукції та дедукції, системний аналіз; системний підхід, методи аналізу і синтезу; контент аналіз, методи порівняння та узагальнення, морфологічний та метод інформаційний пошуку; статистичний метод; таксономічний метод рівня розвитку; метод економетричного моделювання, кластерний аналіз; імітаційне моделювання та метод планування експерименту; сценарний підхід; спектральний та крос-спектральний аналіз; дисперсійний аналіз; метод візуалізації. Усі застосовані методи були використані коректно, обґрунтовано, у відповідності до поставлених завдань. Завдання дослідження вирішено з використанням сучасного інформаційного забезпечення, а саме, пакетів прикладних програм Microsoft Excel, Statistica 11.0, Power BI Desktop, Vensim PLE 10.1.3.

Об'єкт і предмет дослідження визначено чітко, завдання сформульовані логічно та відповідають меті роботи. Основні наукові положення та висновки є обґрунтованими, впливають з отриманих результатів дослідження та відповідають поставленим завданням.

Наукові положення, висновки та рекомендації, що містяться у дисертаційному дослідженні Су Жуй, мають достатньо високий ступінь обґрунтованості, що зумовлено глибоким, компаративним аналізом значного обсягу наукових та статистичних джерел інформації (231 найменувань, С. 265-287), в яких представлено матеріал щодо специфіки розвитку економіки Китаю та

України, умови та обмеження економічної поведінки національних підприємств.

Вище зазначене свідчить про достатню обґрунтованість і достовірність наукових положень, рекомендацій і висновків дисертації.

4. Новизна наукових положень, висновків та рекомендацій, сформульованих у дисертації.

Проведений аналіз змісту дисертаційної роботи та публікацій Су Жуй дає підстави стверджувати, що запропоновані розробки мають наукову новизну та засвідчують особистий внесок здобувача у розвиток теоретичних і науково-методичних засад формування механізму економічної поведінки.

Вирішення поставлених завдань у дисертаційній роботі відрізняються науковою новизною:

удосконалено механізм управління економічною поведінкою підприємства, що, на відміну від існуючих, побудований з урахуванням взаємодії нелінійності перебігу економічних процесів у тріаді «національна економіка – вид економічної діяльності – поведінка підприємства» та спрямований на розробку сценаріїв управлінських рішень щодо підтримки сталості траєкторії економічної поведінки підприємства або компенсації макроекономічних шоків та корегування його траєкторії відповідно до ресурсних можливостей підприємства (с. 89-108 дисертації);

удосконалено методичні рекомендації щодо оцінки чутливості видів економічної діяльності (ВЕД) до кризових/шоків впливів макроекономічного розвитку на економічну поведінку підприємства, що, на відміну від існуючих, заснований на використанні запропонованого коефіцієнту чутливості, який є інструментом формування або корекції тактичної й стратегічної економічної поведінки підприємств у конкурентному ринковому оточенні. Застосування коефіцієнту дозволяє визначити чутливість ВЕД підприємства до шоків економіки країни, що враховується при розпізнаванні точок кризи у його діловому циклі та розробці компенсаційних рішень з управління економічною поведінкою підприємства (с. 126-134, 176-179 дисертації);

удосконалено методичний підхід до аналізу взаємодії зовнішнього та внутрішнього середовища та розпізнавання точок криз у економічній поведінці підприємства, що, на відміну від існуючих, за рахунок поєднання оцінювання довгострокової взаємодії впливу змін зовнішнього середовища на траєкторію економічної поведінки підприємства за допомогою VAR моделей та оцінки

коінтеграції циклічного розвитку економіки й ділового циклу підприємства із застосування крос-спектрального аналізу дає змогу визначити часові періоди виникнення майбутніх точок кризи та сформувати компенсаційні управлінські реакції підприємства (с. 167-197 дисертації).

набула подальшого розвитку алгоритмічна модель процесу розробки та вибору раціонального сценарію управління економічною поведінкою підприємства в умовах нестабільності зовнішнього оточення завдяки поєднанню: розробленої системно-динамічної імітаційної моделі, яка відрізняється від існуючих урахуванням видової приналежності підприємства, включенням індексу впливу мінливості зовнішнього середовища, індикатору чутливості відповідного ВЕД до макроекономічних шоків/криз та стадії ділового циклу розвитку підприємства; сценарного підходу, що дозволяє управляти змінами на підставі посилення адаптивності поведінки підприємств у кризових умовах, виявленню впливів ризиків на функціонування підприємства, оцінки результативності управління за різних сценарних умов та розробки рекомендації щодо підтримки стійкої траєкторії економічної поведінки підприємства (с.224-249 дисертації);

набуло подальшого розвитку методичний підхід оцінки внутрішнього та зовнішнього середовища, який ґрунтується на розумінні синергетичного впливу шоківих збурень макросередовища й ресурсної готовності підприємства на можливість управління його економічною поведінкою. Відмінність підходу міститься у розробці структурованого комплексу інтегральних показників, які дозволяють діагностувати, моделювати траєкторію економічної поведінки підприємства та застосовуються для: траєкторія модельної поведінки інтегрального показника зовнішнього середовища – при розпізнаванні точок макроекономічних криз, що негативно впливають на поведінку підприємства; модельна динаміка інтегрального показника внутрішнього середовища – при визначенні найбільш доцільного сценарію управління економічною поведінкою, формуванні компенсаційних рішень з локалізації/нівелювання макроекономічних шоків в імітаційних експериментах на певних стадіях ділового циклу підприємства (с. 135-163 дисертації);

набув подальшого розвитку експлейнарний базис управління економічною поведінкою підприємства, особливістю якого є формування понятійно-категоріального апарату дослідження з урахуванням сучасних ефектів розвитку національних економік Китаю та України, а саме, авторського трактування понять «економічна поведінка» та «механізм управління економічною поведінкою»

підприємства», формування системи принципів побудови та функціонування механізму управління економічною поведінкою та обґрунтування економіко-математичного інструментарію аналізу й моделювання поведінки підприємства з урахуванням нелінійного перебігу економічних процесів (с. 79-82 дисертації).

5. Теоретична цінність і практичне значення результатів дисертаційного дослідження.

Основними науковими результатами дисертаційного дослідження з практичною цінністю є розроблений механізм економічної поведінки підприємства, частиною якого є методичний підхід для аналізу взаємодії зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства, а також виявлення кризових точок у його економічній поведінці. Цей підхід дозволяє встановити причино-наслідкові зв'язки між зовнішніми умовами діяльності підприємства (макрооточенням та видом економічної діяльності) і його економічною поведінкою, проводити аналіз як довгострокової, трендової складової, так і короткострокової, циклічної складової економічної поведінки підприємства та дає змогу керівникам ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення щодо коригування поведінки підприємства, спрямовані на використання можливостей або мінімізацію впливу негативних тенденцій у розвитку макроекономічних процесів.

Теоретично значимими є наукові результати в розумінні нових умов функціонування підприємств, що дозволило здобувачеві удосконалити теоретико-методичне підґрунтя управління економічною поведінкою підприємства в нестабільних умовах розвитку економіки. Автором переосмислено базис теорій, який лежить в основі економічної поведінки підприємства, а саме: теорія організації, загальна теорія систем, теорія сталого розвитку, теорія управління змінами, теорія активних систем, теорія динамічних здібностей, теорія ділового підприємства, еволюційна поведінкова теорія, теорія розвитку. Критичний аналіз теоретичного підґрунтя та сучасних підходів до визначення понять "механізм" і "механізм управління" дав змогу розробити авторське визначення «механізм управління економічною поведінкою підприємства» під яким розуміється сукупність систематизованих етапів, що спрямовані на підтримку сталого атрактору розвитку підприємства або локалізацію кризових явищ за рахунок його адаптивної економічної поведінки/реакцій, зумовленої циклічністю впливів макрооточення, чутливістю ВЕД до шоків збурень, діловим циклом

підприємства та його ресурсними можливостями.

Практична значущість одержаних результатів полягає у тому, що всі наукові положення дисертаційного дослідження доведено до рівня методичних розробок і практичних рекомендацій, які можуть бути впроваджені в діяльність українських та китайських підприємств.

Свідченням практичної значимості пропозицій здобувачки є приклади їх впровадження в діяльність підприємств, про підтверджено відповідними довідками. Основні положення та висновки дисертації характеризуються прикладним характером, пройшли апробацію та активно використовуються в практиці діяльності наступних організацій та установ: Ordors Jiuyuuan Cement Products Co//Ltd (КНР) (довідка від 22.11.2024), ТОВ «Аскон-2007» (Україна) (довідка від 05.11.2024), Ordors Smooth Architectual Coating Co//Ltd (КНР) (довідка від 22.11.2024), ПП «Аскон» базового господарства інституту фізіології рослин та генетики НАНУ (Україна) (довідка № 145/01 від 08.11.2024).

Теоретичні та методичні положення дисертаційної роботи також використовувалися в навчальному процесі Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця на кафедрі статистики і економічного прогнозування для поглиблення модельного забезпечення навчального процесу підготовки фахівців під час викладання дисциплін «Data Mining для бізнес-аналітики», «Статистичне моделювання та прогнозування» для підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня здобуття вищої освіти за спеціальністю 051 «Економіка» освітньої програми «Бізнес-статистика і аналітика» (довідка про впровадження № 24/86-44-44/1 від 03.05.2024 р.).

6. Повнота викладення наукових результатів дисертації в опублікованих працях.

Су Жуй за результатами дисертації опублікувала 15 наукових праць загальним обсягом 10,805 друк. арк., з них особисто автору належить 6,99 друк. арк., серед яких 2 статті у вітчизняних та закордонних виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз Scopus та Web of Science, 7 статей в наукових фахових виданнях України, що входять до міжнародної бази Index Copernicus (до захисту зараховано 8 статей). Зазначені публікації відповідають вимогам пунктів 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ №44 від 12.01.2022р.

Окрім того результати дослідження проходили апробацію на міжнародних наукових конференціях, за результатами яких здобувачка опублікувала 6 публікацій у матеріалах й збірниках тез доповідей на наукових конференціях.

На підставі цього опублікування й апробацію результатів дисертаційної роботи Су Жуй слід вважати достатньою.

7. Відповідність дисертації встановленим вимогам.

Дисертація Су Жуй містить анотацію, вступ, три розділи, висновки, список використаних джерел, додатки. У додатках є копії довідок про практичне використання результатів дослідження. Обсяг основного тексту дисертації становить 9,7 авт. арк., що цілком відповідає встановленим вимогам. Робота викладена науковим стилем, її зміст має чітку послідовність виконання поставлених завдань, які розкривають логіку досягнення мети. Оформлення дисертації відповідає вимогам Наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 №40 зі змінами від 31.05.2019.

8. Академічна доброчесність.

При детальному розгляді дисертаційної роботи Су Жуй не виявлено порушення академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації), що підтверджено результатами перевірки за допомогою спеціальних програмних засобів.

9. Дискусійні положення та зауваження щодо змісту дисертації.

1. Для отримання системного розуміння функціонування економік України та Китаю, а також визначення нових умов економічної поведінки національних підприємств, автором здійснено аналіз особливостей економічного розвитку за таким алгоритмом: створення макроекономічних профілів країн на глобальному (шляхом індексного аналізу) та національному (через індексний аналіз) рівнях — вивчення галузевої специфіки розвитку економік — дослідження діяльності українських та китайських підприємств (пункт 1.1, с. 35-61). Водночас було б доцільно виділити періоди виникнення світових та національних форс-мажорних ситуацій та дослідити її вплив на можливості та обмеження економічної поведінки підприємств.

2. В дисертаційній роботі в з метою аналізу та прогнозування трендів розвитку зовнішнього та внутрішнього середовища використовується розроблений

комплекс інтегральних показників (пункт 2.3, с.135-148). Інформаційним підґрунтям їх побудови є складно структурована система показників, що відображена у кортежних моделях (с.122). Залишається відкритим питання, чому авторка розраховує загальний інтегральний показник економічної поведінки підприємства як сукупність локальних інтегральних, а не провела його розрахунок на загальній кількості вихідних показників.

3. В дослідженні запропоновано методичні рекомендації оцінки чутливості видів економічної діяльності (ВЕД) до кризових/шокових впливів макроекономічного розвитку на економічну поведінку підприємства (п.2.2, с.126-134). Основу цих рекомендацій становить побудований індикатор чутливості ВЕД та запропонована шкала його значень, що дозволяє визначити, наскільки макроекономічні шоки впливають на динамічні зміни економічних процесів у конкретному ВЕД. Однак, за умови того, що економічна поведінка залежить не тільки від приналежності підприємства до конкретного ВЕД, а й має власну чутливість до збурень, доцільно було визначити взаємозв'язок між даними ефектами.

4. В дисертаційній роботі представлено механізм управління економічною поведінкою підприємства (п.1.4, с. 89-108) та наведено ретельне обґрунтування вибору структурних складових й функціональної спрямованості етапів механізму. На тлі того, що даний механізм дозволяє менеджменту підприємства підвищити якість прийняття управлінських рішень за рахунок своєчасного реагування на зовнішні макроекономічні шоки, використовуючи його реальні ресурсні можливості, що зумовлені стадією ділового циклу та приналежністю до певного виду економічної діяльності, авторові доцільно було б виділити контури тактичного, оперативного та стратегічного управління економічною поведінкою підприємства.

5. Основу розробленого комплексу імітаційних моделей, які містять блоки ендогенних змінних, показників оцінки поведінки підприємства та сценарних умов (с. 206), складає концепція системної динаміки, яка представляє усі внутрішні процеси підприємства як потоки відповідних ресурсів певних сфер життєдіяльності, охоплюючи, за потреби, взаємодію між декількома різними ресурсами (пункт 3.2., с. 198, 202-204).. Проте, існують конкуруючі концепції побудови імітаційних моделей, тому доречно було б обґрунтувати чому, наприклад, не використовувалась концепція агентно-орієнтованого моделювання.

В цілому зазначенні зауваження не зменшують як теоретичного, так і практичного значення здобутків дисертаційної роботи, а окремі з них можуть бути

враховані в подальшій роботі автора.

10. Загальна оцінка роботи, її відповідність встановленим вимогам.

Дисертація Су Жуй «Формування механізму економічної поведінки підприємства» являє собою завершену працю, яка присвячена вирішенню важливого науково-практичного завдання з узагальнення та розвитку теоретичних положень, методичних підходів, а також практичних рекомендацій формування механізму економічної поведінки підприємства.

Тема дисертаційної роботи є актуальною і відповідає пріоритетним напрямкам наукових досліджень та науковим програмам. Наукові положення, висновки та рекомендації характеризуються новизною, теоретичним і практичним значенням, а також достатньо обґрунтовані. Рівень оприлюднення основних положень дисертації у наукових публікаціях, апробації та практичного впровадження результатів відповідає встановленим вимогам.

На основі зазначеного вище можна зробити висновок, що дисертаційна робота Су Жуй на тему: «Формування механізму економічної поведінки підприємства» відповідає всім вимогам, що ставляться до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Вимоги, що містяться в пунктах 6, 7, 8 і 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, що затверджений Постановою КМУ від 12.01.2022 №44, повністю виконані. Таким чином, авторка дисертації, Су Жуй, заслуговує на присвоєння наукового ступеня доктора філософії у галузі знань «Соціальні та поведінкові науки» за спеціальністю 051 «Економіка».

Рецензент:

доктор економічних наук, професорка
завідувач кафедри економіки підприємства та
організації бізнесу,
Харківського національного економічного
університету імені Семена Кузнеця

Тетяна ВЛАСЕНКО

Підпис засвідчую:

Вчений секретар ХНЕУ ім. С. Кузнеця

Оксана ПИСАРЧУК

